

Pedagogik Ta'lim Yo'nalishlarida Mustaqil Ta'limni Tashkil Etishning Innovatsion Texnologiyalari

*Azizova Umida Habibullayevna*¹

Аннотация: В данной статье говорится об этапах самостоятельной работы студентов над собой, технологиях формирования педагогической культуры студентов, самостоятельной учебной деятельности и самоформирования в повышении будущей профессиональной квалификации специалистов.

Ключевые слова: Самостоятельная работа по выборке, реконструктивно-вариативная; эвристическая (частичная, творческая); творческое исследование. социальная активность, самостоятельные учебные занятия, педагогическое мастерство, креативность, компетентность, всестороннее развитие личности, адаптивность, Арсенал

Mustaqil ta'lim mavzusi talabalar mustaqil o'rganadigan ma'ruza va seminar mashg'uloti mavzularidan iborat bo'ladi. Jumladan: Kadrlar tayyorlash milliy modeli va uning tarkibiy qismlari, pedagogika fanining shakllanishi va rivojlanishi, maqsad va vazifalari, predmeti, ilmiy- tadqiqot metodlari, shaxs rivojlanishi va unga ta'sir etuvchi omillar, yagona pedagogik jarayon va uning mohiyati, didaktika (ta'lim nazariyasi), ta'lim jarayoni qonuniyatlari va tamoyillari, ta'lim mazmuni, ta'lim metodlari va vositalari, ta'limni tashkil etish shakllari, o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini tashxis etish, tarbiya jarayoni mazmuni, mohiyati, qonuniyatlari, tamoyillari, tarbiyaning umumiy metodlari, tarbiya turlari mazmuni, mohiyati, maqsad va vazifalari, shakl, metod va vositalari, ta'lim muassasalarini boshqarish, korreksion pedagogika asoslari.

Mustaqil ta'lim talabalarning nazariy bilimlarini mustahkamlashga mavzularni tushunish qobiliyatini maksimal darajada rivojlanishiga, umumiy dunyoqarashlarni kengaytirishga yordam beradi. Mutaxassislar tayyorlash tizimini tubdan qayta qurishda, o'quv-tarbiya jarayonining ahamiyatini oshirishda talabalarning mustaqil ishlari muhim o'rin egallaydi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, mustaqil ishlar deganda shunday o'quv faoliyati tushuniladiki, unda bilimlar egallanishi bilan birga, ko'nikmalar shakllantirish ham mustaqil tashkil etilishi ta'minlanadi. Bu esa amaliyotda xususiy-didaktik maqsadlarga bog'liq ravishda 4 ta mustaqil ish tipida amalga oshadi. Mustaqil ishlar xususiy-didaktik maqsadining *birinchi turi* – bu sirdan qaraganda faoliyatning algoritmi ma'lumotlari va vazifalar sharoitidan iborat, ya'ni dastlabki bilimlarning (bilimlarning birinchi bosqichi) shakllanishi omillari asosida talabalarda shakllanadigan va ulardan talab qilinadigan malakalarni aniqlashdir. Bu maqsadga yetish uchun talabalar tomonidan idrok qilinadigan vazifalarni yechish zarurligi ko'zda tutiladi. Mustaqil ishlar xususiy-didaktik maqsadining *ikkinchi tipi* - bunda o'zlashtirilgan axborotlar xotirada qayta ishlashga va tipik vazifalarni, ya'ni bilimlarning ikkinchi bosqichini bajarishga qaratilgan bilimlar shakllanadi. Mustaqil ishlarining ikkinchi tipi barcha turlarining umumiy tavsifnomasi shundaki, bunday ishlarda vazifalarning hal qilinish g'oyasi (tamoyili) e'lon qilinadi, talabalardan ushbu g'oyani (tamoyilni) rivojlantirib, konkret sharoitga tatbiq etish usul va usullari talab qilinadi. Mustaqil ishlar xususiy-didaktik maqsadining *uchinchi tipi* talabalarda uchinchi bosqich – tipik bo'lmagan vazifalarni bajarish chog'ida shakllanadigan bilimlardan iboratdir. Bu maqsadga talabalardan o'rganilayotgan ob'ektdagi o'zgarishlar sabablarining algoritmi asoslarini tuzishni talab qiladigan bilish (idrok qilish) masalalarini yechish jarayonida erishish mumkin. Mustaqil ishlar xususiy-didaktik maqsadining *to'rtinchi tipi* ijodiy faoliyatga omillar yaratishdir. Bunday ishlarni bajarishdagi talabalarning bilish faolligi shundan iboratki, bunda talabalar muhokama

¹ Namangan davlat universiteti tayanch doktoranti

qilinayotgan ob'ekt mohiyatiga tobora chuqur kirib boradi, zarur bo'lgan yangi, oldindan noma'lum bo'lgan g'oyalarni topish va yangi axborotlarni yuzaga keltirish tamoyillarini hal qilish uchun zarur bo'lgan yangi aloqalar munosabatlarni o'rnatadi. Bunda talaba vazifalarni bajarishning har bir bosqichida o'zi yaratishi lozim bo'lgan, uning uchun yangi bo'lgan harakatlar mohiyati, u yoki bu axborot xarakteri ustida bosh qotirishga majbur bo'ladi.

Pedagogikaga oid adabiyotlarda mustaqil ishlarning quyidagi turlari qayd qilinadi: *Namunalar bo'yicha mustaqil ishlar; rekonstruktiv-variativ; evristik (qisman, ijodiy); ijodiy tadqiqot. Namunalar bo'yicha mustaqil ishlar* tipik vazifalarni, turli mashqlarni namuna asosida yechishdir. Ular materialni o'zlashtirishga omil bo'ladi, lekin talabalarning ijodiy faolligini o'stirmaydi. *Rekonstruktiv-variativ mustaqil ishlar* nafaqat bilimlarning amaliy tavsifnomasini, balki bilimlar tuzilmasini qayta ishlab chiqishni, masala, muammoni yechishda mavjud bilimlarni jalb qilishni ko'zda tutadi. *Evristik mustaqil ishlar* lektsiya, laboratoriya, amaliy mashg'ulotlar, seminarlarda qo'yilgan ayrim masala, muammolarni hal qilish bilan bog'liqdir. *Tadqiqiy mustaqil ishlar* tadqiqot muammosini ko'ra olish malakasini, uni mustaqil ifodalay olish, farazni belgilab olish, muammoning hal qilinish rejasini ishlab chiqish, uni hal qilishni mo'ljallaydi. *Ijodiy tadqiqot ishlari*. Bunday ishlarda vazifa muammoli vaziyatning yuzaga kelishini taqozo qiladigan sharoit yaratishdan iborat bo'ladi. Talaba o'z faoliyatida tayyor namunalardan ozod bo'lgan holda masalaning hal qilinish yo'llarini qidiradi, tadqiq qiladi. Bunday ishlar sirasiga eksperiment qo'yish, jihozlar, maketlar va dastgohlarni loyihalash bilan bog'liq bo'lgan vazifalar kiradi.

SHunday qilib, mustaqil ishlar o'qitishning eng muhim metodi bo'lib, unda talabalar mashg'ulotlarga tayyorlanish, olingan bilim, malaka va ko'nikmalarni mustahkamlash jarayonida ularning individual faolligi oshadi.

Mustaqil ishlarni samarali tashkil etishning asosiy shartlari quyidagilardan iborat: mustaqil ishlarning ilmiyligi, uning tadqiqiy xarakteri, mustaqil ravishda o'z bilimlarini yanada oshirib borishga bo'lgan ehtiyojning shakllanishi; mustaqil ishlar vazifalarini individuallashtirish; mustaqil ishlarni tashkil etishga metodik rahbarlik qilish.

Mustaqil ta'lim jarayoni uning aniq shakli, metodlari va usullarini qamrab olishi shart. Mustaqil ta'limning asosiy metodi adabiyotlar ustida individual ishlashdir. Bu metod axborotlar oqimida eng muhim axborotni topish, unga to'g'ri baho berish, ushbu axborotdan o'zining kasbiy faoliyatida foydalanish malakasini shakllantiradi. Qo'lga kiritilgan axborotlar asosida mustaqil mashq qilish metodlaridan foydalanish imkonini beradi. Bu metoddan foydalanish amaliy faoliyatida zarur bo'ladigan sifat ko'rsatkichlarini ta'minlaydi.

SHuningdek, mustaqil ta'limga amaliy ahamiyatga molik bo'lgan vazifalarni bajarish va audiovizual uskunalar bilan ishlash ham kiradi.

Mustaqil ta'limning muhim metodlaridan biri ularning muloqotidir.

Mustaqil ta'limning pirovard maqsadi talabalarni ijodiy izlanishga, o'zi ustida ishlash, har tomonlama tadqiqot yuritishning mohiyatini anglashga tortishdir.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Olimov Q.T. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari. T.; 2017
2. Ziyomuhamedov B., Abdullayeva SH. Ilg'or pedagogik texnologiyalar. T.: Abu Ali Ibn Sino, 2018.
3. Pedagogik texnologiyalarning rivojlanish tarixi// Kasb-hunar ta'limi. 2018.16-25 betlar.
4. Komarova T.S. O'qitish metodikasi. - Moskva: Ma'rifat, 2019. 160b.
5. Pedagogika, T., 1996; O'zbek pedagogikasi tarixi, T., 1997; Qurbonov Sh., Seytxalilov E., Kadrlartayyorlash milliy dasturi: pedagogik tadqiqotlar yo'nalishi va muammolari, T., 1999; O'zbek pedagogikasi antologiyasi [tuzuvchilar: K. Hoshimov, S. Ochil], 1-, 2-j.lar, T., 1995, 1999.

6. Abdullaeva Sh.A. Pedagogika. Pedagogika oliy ta'lim muassasalari uchun darslik.-Toshkent:Fan va texnologiyalar, 2013.-298b.
7. Vaxobov M.M. Zadachi po vnedreniyu lichnostno- orientirovannogo obrazovaniya i modelirovaniya monitoringa kachestva obucheniya. –Tashkent: Me'ros, 2015.-232s

